

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

**Memorias del Programa
de Redes-I3CE de calidad,
innovación e investigación
en docencia universitaria**

**Memòries del Programa
de Xarxes-I3CE de qualitat,
innovació i investigació
en docència universitària**

Convocatoria
2020-21

Convocatòria
2020-21

Satorre Cuerda, Rosana (Coordinación)
Menargues Marcilla, María Asunción; Díez Ros, Rocío; Pellín Buades, Neus (Eds.)

UA

UNIVERSITAT D'ALACANT
UNIVERSIDAD DE ALICANTE

Vicerectorat de Transformació Digital
Vicerrectorado de Transformación Digital
Institut de Ciències de l'Educació
Instituto de Ciencias de la Educación

Memorias del Programa de Redes-I3CE de calidad, innovación e investigación en docencia universitaria. Convocatoria 2020-21 / Memòries del Programa de Xarxes-I3CE de qualitat, innovació i investigació en docència universitària. Convocatòria 2020-21

Organització: Institut de Ciències de l'Educació (Vicerectorat de Transformació Digital) de la Universitat d'Alacant/ *Organización: Instituto de Ciencias de la Educación (Vicerrectorado de Transformación Digital) de la Universidad de Alicante*

Edició / *Edición*: Rosana Satorre Cuerda (Coord.), Asunción Menargues Marcillas, Rocío Díez Ros, Neus Pellin Buades

Revisió i maquetació: ICE de la Universitat d'Alacant/ *Revisión y maquetación: ICE de la Universidad de Alicante*

Primera edició / *Primera edición*: desembre 2021/ diciembre 2021

© De l'edició/ *De la edición*: Rosana Satorre Cuerda, Asunción Menargues Marcillas, Rocío Díez Ros & Neus Pellin Buades

© Del text: les autores i autors / *Del texto: las autoras y autores*

© D'aquesta edició: Universitat d'Alacant / *De esta edición: Universidad de Alicante*

ice@ua.es

Memorias del Programa de Redes-I3CE de calidad, innovación e investigación en docencia universitaria. Convocatoria 2020-21 / Memòries del Programa de Xarxes-I3CE de qualitat, innovació i investigació en docència universitària. Convocatòria 2020-21 © 2021 by Universitat d'Alacant / Universidad de Alicante is licensed under [CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

ISBN: 978-84-09-34941-8

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. / *Cualquier forma de reproducción, distribución, comunicación pública o transformación de esta obra sólo puede ser realizada con la autorización de sus titulares, salvo excepción prevista por la ley. Diríjase a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necesita fotocopiar o escanear algún fragmento de esta obra.*

Producció: Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat d'Alacant / *Producción: Instituto de Ciencias de la Educación (ICE) de la Universidad de Alicante*

Aquesta publicació s'ha fet seguint les directrius d'accessibilitat UNE-EN 301549:2020 / Esta publicación se ha hecho siguiendo las directrices de accesibilidad UNE-EN 301549:2020.

EDITORIAL: Les opinions i continguts dels treballs publicats en aquesta obra són de responsabilitat exclusiva de les autores i dels autors. / *Las opiniones y contenidos de los trabajos publicados en esta obra son de responsabilidad exclusiva de las autoras y de los autores.*

161.De la docència presencial a la docència en línia: disseny i implementació de pràctiques relacionades amb les tac en l'àmbit de les habilitats comunicatives

I. Marcillas Piquer; J.M. Baldaquí Escandell; V. Brotons Rico; M.A. Herrero Herrero; F.X. Miralles Martínez; L. Ramos Marcillas

Isabel.marcillas@ua.es

Departament de Filologia Catalana

Universitat d'Alacant

Josep.baldaqui@Gcloud.ua.es

Departament de Filologia Catalana

Universitat d'Alacant

Vicent.brotons@ua.es

Departament de Filologia Catalana

Universitat d'Alacant

mangels.herrero@Gcloud.ua.es

Departament de Filologia Catalana

Universitat d'Alacant

Xavier.miralles@Gcloud.ua.es

Departament de Filologia Catalana

Universitat d'Alacant

Laura.ramos.marcillas@ua.es

Departament de Filologia Catalana

Universitat d'Alacant

Resum

L'assignatura Habilitats Comunicatives i Lectoescriptura en Català pretén desenvolupar en l'alumnat els coneixements i les habilitats per a saber ensenyar i fer aprendre tant la parla com l'escriptura i la resta d'elements que s'hi interrelacionen com ara el llenguatge no verbal, la literatura de tradició oral i els recursos d'animació lectora durant l'etapa de l'Educació Infantil, en contextos d'educació plurilingüe, amb particular incidència en l'ensenyament/aprenentatge del valencià com a L2.

El nou context sociosanitari a què ens hem vist abocats a causa de la pandèmia ha fet que bona part del professorat es replantege els sistemes tradicionals d'ensenyament. És en aquest sentit que la xarxa que proposem ha investigat al voltant de la implementació de noves pràctiques educatives que incideixen en les Tecnologies de l'Aprenentatge i del Coneixement com a eines que, mitjançant un entorn virtual, permeten desenvolupar les competències que corresponen a l'assignatura Habilitats Comunicatives i Lectoescriptura en Català, del segon curs del Grau de Mestre per a l'Educació Infantil de la Universitat d'Alacant.

.

Paraules clau: Habilitats comunicatives, lectoescriptura, L 2, TAC

1. Introducció

Les universitats es troben davant la necessitat d'integrar les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) com a instruments a partir dels quals es propiciarà la innovació en la pràctica educativa. Amb tot, cal tindre en compte que les TIC, *per se*, no incorporen valor didàctic a l'aprenentatge; en conseqüència, cal potenciar-ne les possibilitats que ofereixen per a explorar noves vies d'accés al coneixement que, a través d'una alfabetització digital adequada dels actants en el procés educatiu, ens permetrà parlar de Tecnologies de l'Aprenentatge i el Coneixement (TAC). Davant d'aquesta constatació, des de l'assignatura Habilitats Comunicatives i Lectoescriptura en Català, impartida en el Grau en Mestre en Educació Infantil de la Universitat d'Alacant, i amb l'objectiu de promoure un ensenyament-aprenentatge en què l'alumnat tinga un paper més actiu, ens vam proposar dinamitzar i actualitzar les sessions pràctiques de l'assignatura a través de l'ús de les TAC.

2. Objectius

1. Adaptar pràctiques de l'assignatura de caràcter presencial a un entorn de caràcter virtual.
2. Dissenyar pràctiques noves que incloguen les Tecnologies de l'Aprenentatge i del Coneixement com a eines que permeten desenrotllar competències generals del títol (comprendre i expressar-se oralment i per escrit en les llengües oficials de la Comunitat Valenciana, de forma eficaç i en diferents entorns i per a diferents funcions).
3. Dissenyar pràctiques noves que incloguen les Tecnologies de l'Aprenentatge i del Coneixement com a eines que permeten desenrotllar competències específiques del títol (Experimentar com l'exercici de la funció docent s'ha d'anar perfeccionant i adaptant als canvis científics, pedagògics, tecnològics, socials i culturals).
4. Implementar les pràctiques dissenyades (en la mesura que el temps ho permeta)
5. Fomentar en l'alumnat el coneixement i l'ús crític de les Tecnologies de l'Aprenentatge i el Coneixement.

6. Valorar els progressos de l'alumnat a través dels resultats de la implementació de les pràctiques dissenyades.

3. Mètode

3.1. Descripció del context i dels participants

Les pràctiques de caràcter innovador amb incorporació de les TAC han estat dissenyades i implementades en l'assignatura Habilitats Comunicatives i Lectoescriptura en Català. Es tracta d'una assignatura obligatòria de segon curs del Grau en Mestre en Educació Infantil de la Universitat d'Alacant que s'imparteix en tres sessions setmanals d'una hora i quaranta minuts cadascuna; a més, tenint en compte les circumstàncies actuals derivades de la situació de pandèmia, les classes s'han impartit a través de l'aula virtual habilitada a l'efecte per la Universitat d'Alacant.

3.2. Instrument utilitzat per avaluar l'experiència educativa

L'instrument del qual hem partit ha sigut un qüestionari elaborat *ad hoc*, amb tretze preguntes tancades que ens han servit per a conèixer el perfil de l'alumnat quant a sexe i edat, i també en referència a l'ús que fa de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació. Així mateix, ens hem interessat per saber si els i les discents perceben la diferència existent entre el concepte de TIC i el de TAC. El qüestionari inicial ha sigut contestat per un total de 230 alumnes, cosa que ens ha donat una visió bastant àmplia de la situació de partida.

Després de la implementació de les pràctiques dissenyades, ja cap al final del curs acadèmic, com a instrument de recollida d'informació que arreplega les valoracions de l'alumnat quant a l'ús de les TAC en l'àmbit concret de l'assignatura impartida, hem elaborat un nou qüestionari. En aquesta ocasió s'ha tractat de deu preguntes, de les quals tres s'han presentat amb respostes tancades i les altres set a partir d'una escala de Likert. Aquest tipus d'escala ens ha permès mesurar el grau de conformitat de l'alumnat pel que fa a la conveniència d'usar les TAC com a instrument que genera l'aprenentatge

significatiu en els discents. El qüestionari final ha sigut contestat per un total de 156 alumnes.

3.3. Descripció de l'experiència/ Procediment

1) Presa de decisions: a) Valoració de les pràctiques tradicionals previstes fins al moment en el context de l'assignatura, per a descartar aquelles considerades com a poc motivadores tenint en compte l'experiència docent de cursos anteriors. b) Partint dels objectius curriculars a atényer, formulació de determinacions quant a les pràctiques a implementar a través de les TAC: selecció de plataformes i *apps* a usar. En aquest punt cal dir que, a banda del possible aprofitament didàctic, hem valorat el caràcter gratuït de les aplicacions amb l'objecte de facilitar-hi l'accés a tot l'alumnat.

2) Distribució de tasques entre el professorat de l'assignatura: a) Recerca bibliogràfica sobre el tema. b) Disseny del primer esbós de les pràctiques. c) Disseny definitiu de les pràctiques consensuades.

3) Recollida d'informació de punt de partida i implementació de les pràctiques dissenyades: a) Elaboració d'una biografia lingüística que vincule les llengües conegudes per l'alumnat amb parts del cos i colors diferents. L'objectiu d'aquesta pràctica és demostrar el caràcter emocional que les llengües adquireixen en la nostra vida (Prasad, 2015; Malaver, 2020; Wolf-Farré, 2018). Les aplicacions proposades per a la presentació del resultat final han sigut Pencil Photo Sketch i Loom. b) Visionat del vídeo *Una llengua ens uneix* i elaboració d'una infografia amb els conceptes bàsics que se'n deriven, referits a l'acollida de l'alumnat nouvingut i l'escolarització en la llengua pròpia de les Balears. L'aplicació suggerida per a l'elaboració de l'activitat ha sigut Canva. c) Realització de diversos podcasts educatius mitjançant l'aplicació Anchor. A més del desenrotllament de les habilitats comunicatives, els objectius d'aquesta activitat són millorar la dicció i la fluïdesa, estimular la capacitat d'improvisació i treballar la creativitat; els podcasts educatius milloren la comprensió oral i augmenten la motivació (Ramos & Caurcel, 2011). d) Escripció d'històries mitjançant Story Dice Apps. Els beneficis educatius obtinguts a través de les històries digitals, entre d'altres, són: practicar l'expressió oral, adquirir vocabulari i treballar les parts d'una història (Rosales & Roig, 2017). e) Creació de blogs educatius on es comparteixen reflexions generades a partir de les sessions

teòriques, tenint en compte que els blogs es consideren espais que permeten la manipulació d'informació i un aprenentatge més independent i estimulant (Espinoza, Freire & Rivera 2016).

Per al desenvolupament de cadascuna de les propostes s'han usat tres sessions pràctiques: 1) Presentació de la proposta per part del professor/a, resolució de dubtes i començament del procés de treball en petits grups, amb l'excepció de la biografia lingüística que requereix un desenrotllament individual. 2) Sessió de treball col·laboratiu. 3) Sessió de presentació d'una selecció dels treballs.

4) L'últim pas ha sigut la recollida d'informació posterior a la implementació de les pràctiques i la interpretació dels resultats, aspectes que s'aborden en els punts 2.2 i 3, respectivament.

4. Resultats

Els resultats derivats del qüestionari final, passat a 156 alumnes, ens han proporcionat algunes dades referides a les percepcions dels discents pel que fa al grau de motivació generat pel fet d'usar les TAC, en el procés d'ensenyament-aprenentatge. Així, un 38,5% de l'alumnat enquestat (60 alumnes) manifesta que la utilització de les TAC li ha servit per a participar en el procés educatiu d'una forma molt lúdica i motivadora, en tant que un 55,1% admeten haver-ho fet amb un grau moderat de motivació; només un estudiant ha afirmat que l'ús de les TAC no l'ha motivat gens, i nou alumnes valoren en molt poc el nivell de motivació generat a partir de la implementació de les TAC. En qualsevol cas, en un 99,4%, l'alumnat està d'acord que aprendre mitjançant les tecnologies li ha permès aconseguir els objectius proposats amb millors resultats que si se li hagueren presentat mitjançant una metodologia tradicional.

5. Conclusions

Els estudis que analitzen el paper de les TIC en l'àmbit educatiu convenen que el jovent manifesta una actitud positiva i pràcticament natural envers l'ús de les noves tecnologies (Bullón, *et al.*, 2008; Roblizo & Cózar, 2015); aquesta afirmació es constata a partir de la investigació que presentem, tenint en compte

la predisposició generalitzada de l'alumnat a participar en un procés d'ensenyament-aprenentatge mediatitzat per les tecnologies.

El caràcter afectiu i psicològic que es deriva del treball de les biografies lingüístiques (Prasad, 2015), juntament amb les eines tecnològiques emprades en la nostra proposta, ha derivat en una valoració molt positiva de l'activitat per part de l'alumnat. Així mateix, el gir pedagògic amb què s'han abordat aplicacions com Anchor per a treballar les possibilitats didàctiques dels podcasts educatius (Ramos & Caurcel, 2011) o el desenvolupament de les habilitats derivades de la creació d'històries digitals (Rosales & Roig, 2017) a través d'*apps* com Story Dice, han sigut ben rebudes pels discents i han permès corroborar les hipòtesis de partida, ja que augmenten la motivació dels estudiants pel seu caràcter innovador i integrador de les tecnologies.

6. Tasques desenvolupades en la xarxa

S'enumerarà cadascun dels components i es detallaran les tasques que ha desenvolupat en la xarxa.

Participant de la xarxa	Tasques que desenvolupa
Josep Maria Baldaquí Escandell	Recerca sobre biografies lingüístiques i disseny de la pràctica corresponent (Loom, Pencil Photo Skecth).
Vicent Brotons	Recerca, disseny i implementació de les pràctiques TAC, en especial la referida al Padlet com a eina educativa.
M ^a Ángeles Herrero Herrero	Recerca, disseny i implementació de pràctiques TAC, en especial quant a biografies lingüístiques (Loom, Pencil Photo Sketch) i d'altres a desenvolupar mitjançant Canva.

<p>Francesc Xavier Miralles Martínez</p>	<p>Recerca, disseny i implementació de pràctiques TAC, ús del pòster com a eina educativa de síntesi de conceptes.</p>
<p>Laura Ramos Marcillas</p>	<p>Recerca, disseny i implementació de pràctiques TAC, especialment sobre l'ús del Podcast com a eina educativa. Disseny qüestionari 1. Redacció article definitiu.</p>
<p>Isabel Marcillas Piquer Coordinadora</p>	<p>Tasques de coordinació Recerca, disseny i implementació de pràctiques TAC, amb especial atenció a l'Story Dice com a instrument per a crear històries. Revisió qüestionari 1. Elaboració qüestionari 2. Recerca bibliogràfica. Redacció article definitiu</p>

7. Referències bibliogràfiques

Bullón, P. *et al.* (2008). *Alfabetización digital de los estudiantes de la Facultad de Odontología de la Universidad de Sevilla*. Sevilla, España: Grupo de Investigación Didáctica.

Cabero, J. (2005). Las TIC y las universidades: retos, posibilidades, preocupacions. *Revista de la Educación Superior*, vol. XXXIV, 135(3), 7-100.

- Castañeda, L. J. (2009). Las universidades apostando por las TIC: modelos y paradojas de cambio institucional. *EDUTEC, Revista Electrónica de Tecnología Educativa*, 28. <https://www.edutec.es/revista/index.php/edutec-e/article/view/453/187>
- Espinoza, J., Freire, E. E., & Rivera Ríos, A. R. (2016). Estudio para la utilización de los blogs educativos en la asignatura estudios sociales y su didáctica. *Revista Ciencias Pedagógicas e Innovación. Pedagógicas e Innovación*, 3(3), 59-65. <https://cutt.ly/5bMAkPb>
- Ferro, C., Martínez, A. & Otero, M.C. (2009). Ventajas del uso de las TIC en el proceso de enseñanza-aprendizaje desde la óptica de los docentes universitarios españoles. *EDUTEC, Revista Electrónica de Tecnología Educativa*, 29. <https://www.edutec.es/revista/index.php/edutec-e/article/view/451/185>
- Govern de les Illes Balears (Conselleria d'Educació i Cultura) (2001). *Una llengua ens uneix*. <https://vimeo.com/73673642>
- Granda, L.Y, Espinoza, E. E. & Mayon S. T. (2019). Las TICs como herramientas didácticas del proceso de enseñanza-aprendizaje. *Conrado*, vol. 15, 66. http://scielo.sld.cu/scielo.php?pid=S1990-86442019000100104&script=sci_arttext&tIng=en#B19
- Malaver, I. (2020). Autobiografía lingüística. Actitudes, creencias y reflexiones para la enseñanza de idiomas”, *Rev. EntreLínguas*, vol. 6, 1, 176-193.
- Martínez, F & Prendes, M.P. (2003). ¿A dónde va la Educación en un mundo de tecnologías? En: Martínez, F. (Comp.). *Redes de comunicación en la enseñanza. Las nuevas perspectivas del trabajo corporativo*. Barcelona, España: Paidós, 281-300.
- Morales, M., Trujillo, J.M. & Raso, F. (2015). Percepciones acerca de la integración de las TIC en el proceso de enseñanza-aprendizaje de la universidad, *Píxel-Bit. Revista de Medios y Educación*, 46, 103-117. <https://cutt.ly/Ob1pLn>

Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura. (2018). *Las Tecnologías de la Información y la Comunicación (TIC) en la Educación*. Paris: UNESCO.

Prasad, Gail (2015). Des élèves en tant qu'ethnographes de leurs propres langues : rendre le plurilinguisme davantage présent à l'école. En: Simon, D. L., Dompmartin-Normand, Ch., Galligani, S., Maire Sandoz, M. O : (Orgs.). *Accueillir l'enfant et ses langues: rencontres pluridisciplinaires sur le terrain de l'école*. Paris: Riveneuve éditions, 189-214.

Ramos, A.M. & Caurcel, M.J. (2011). Los podcasts como herramienta de enseñanza-aprendizaje en la universidad, *Profesorado*, vol. 15,1, 151-162.

Rosales-Statkus, S. & Roig-Vila, R. (2017). El relato digital (digital storytelling) como elemento narrativo en el ámbito educativo, *Notandum*, 44-45.

Roblizo, M.J. & Cózar, R. (2015). Usos y competencias en TIC en los futuros maestros de Educación Infantil y Primaria: hacia una alfabetización tecnológica real para docentes, *Píxel-Bit. Revista de Medios y Educación*, 4, 23-29. <http://dx.doi.org/10.12795/pixelbit.2015.i47.02>

Wolf-Farré, Patrick (2018). El concepto de la Biografía Lingüística y su aplicación como herramienta lingüística. *Lengua y Habla*, 22, 45-54.

8. Referència bibliogràfica de la publicació científica de membres de la xarxa publicada o en premsa que complementa aquesta memòria

Marcillas, I. & Ramos L. (2021). “De les TIC a les TAC en l’Educació Superior: propostes pràctiques en l’àmbit de les habilitats comunicatives en L2”. En Rosana Satorre (coord.), *Xarxes d'Investigació i Innovació en Docència Universitària*. Volum 2021. Institut de Ciències de l'Educació (ICE), 699-708. ISBN 978-84-09-29261-5